

NORGES HØYESTERETT

Den 7. juni 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Falkanger, Bergsjø og Bergh i

HR-2023-1047-U, (sak nr. 23-040802SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

A (advokat Ellen Eikeseth Mjøs)

mot

B (advokat Tore Walle-Jensen)

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder særskilt anke over et sivilt krav i straffesak. Anken gjelder spørsmål om uskyldspresumsjonen ble krenket da lagmannsretten frifant tiltalte for straff, men samtidig dømte ham til å betale oppreisningserstatning for de samme handlinger som lå til grunn for tiltalen.
- (2) Statsadvokatene i Nordland tok 7. februar 2022 ut tiltale mot A, født 00.00.1973, for overtredelse av straffeloven (1902) § 195 annet ledd bokstav c, jf. § 206, og straffeloven (2005) § 301, jf. § 300, jf. § 299. Det faktiske grunnlag for tiltalen var påståtte seksuelle krenkelser mot B mens hun var mellom sju og elleve år. Da fornærmede etter tiltalen var hans stedatter, ble det også tatt ut tiltale for overtredelse av straffeloven (1902) § 199 første ledd og straffeloven (2005) § 314.
- (3) Helgeland tingrett avsa 7. juli 2022 dom med slik domsslutning:
«A, født 00.00.1973, frifinnes»
- (4) Påtalemyndigheten anket bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet til lagmannsretten. Fornærmede fremsatte også begjæring om ny behandling av det sivile kravet.
- (5) Hålogaland lagmannsrett avsa 26. januar 2023 dom med slik domsslutning:
 - «1. A, født 00.00.1973, frifinnes for tiltalens post I og post II.
 2. A betaler til B oppreisningserstatning med 250 000 – tohundreogfemtitusen – kroner innen to – 2 – uker fra forkynnelse av denne dom. »

- (6) A har anket lagmannsrettens avgjørelse av det sivile kravet til Høyesterett. Det anføres at lagmannsrettens idømmelse av erstatningsansvar etter frifinnelsen krenker uskyldspresumsjonen etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 2.
- (7) B har inngitt tilsvaer. Det anføres at uskyldspresumsjonen ikke er krenket. Lagmannsretten har lagt riktig beviskrav til grunn. Begrunnelsen rokker heller ikke ved flertallets konklusjon om at det ikke er grunnlag for straffansvar.
- (8) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at særskilt anke mot avgjørelse av sivile krav finner sted etter tvistelovens regler, jf. straffeprosessloven § 435, og at anke til Høyesterett ikke kan fremmes uten samtykke fra ankeutvalget. Utvalget kan bare gi samtykke når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett, jf. tvisteloven § 30-4. Etter tvisteloven § 30-3 andre ledd bokstav d kan ankeutvalget oppheve lagmannsrettens dom dersom utvalget enstemmig finner det klart at det er grunnlag for opphevelse.
- (9) Det følger av Grunnloven § 96 andre ledd og EMK artikkel 6 nr. 2 at enhver har rett til å bli ansett uskyldig inntil det motsatte er bevist. Dette er ikke til hinder for at det kan ilegges erstatningsansvar på grunnlag av forhold som den ansvarlige er frifunnet for i straffesak. Men avgjørelsen som ilegger erstatningsansvar, må utformes på en måte som ikke krenker den strafferettslige uskyldspresumsjonen. Betydningen dette har for hvordan erstatningsansvaret skal begrunnes, er beskrevet slik i Rt-2014-705 avsnitt 4, senere gjengitt blant annet i HR-2018-1909-A og HR-2021-1585-U:
- «I saker som dette står lagmannsretten overfor den krevende oppgaven det er å gi en tilstrekkelig dekkende begrunnelse for sin avgjørelse av de sivile kravene, samtidig som denne begrunnelsen ikke med rimelighet må kunne oppfattes slik at den – direkte eller indirekte – rokker ved konklusjonen i den frifinnende straffedommen, jf. Rt-2009-1456 avsnitt 28 flg. Om det siste er tilfellet, beror på en vurdering av dommen sett som et hele. Det er da vesentlig at domsgrunnene får frem forskjellene i beviskrav, at man unngår typisk strafferettslig terminologi, at premissene ikke kobles opp mot elementer i straffesaken som for eksempel tiltalebeslutningen eller spørsmålsskriftet til lagretten, og at det uttrykkelig sies at idømmelsen av erstatningsansvaret ikke rokker ved den konklusjon at det ikke er grunnlag for straffansvar. Domsgrunnene må heller ikke ellers etterlate det inntrykk at retten mener det var grunnlag for straffansvar, eller være utformet slik at de i realiteten må lede til den konklusjon at det ikke var grunnlag for frifinnelse, jf. Rt-2008-1292, Rt-2009-1456, Rt-2012-47, Rt-2013-22 og Rt-2014-249.»
- (10) I vår sak har lagmannsrettens flertall flere ganger presisert at beviskravet er mindre strengt for krav om oppreisningserstatning enn for krav om straff. I et avsnitt som utvalget oppfatter er felles for flertallet og mindretallet, understrekes det også at erstatningsansvaret ikke rokker ved frifinnelsen i straffesaken.
- (11) Lagmannsretten bruker i sin begrunnelse strafferettslige uttrykk som «overgrep» og «seksuell omgang». Men i lys av de nevnte presiseringene lagmannsretten gjør, er dette neppe i seg selv tilstrekkelig til at uskyldspresumsjonen er krenket.

- (12) Flertallet fortsetter imidlertid slik:

«Det foreligger ingen klar veiledende norm for utmåling ved seksuell omgang med barn under 10 år og 14 år, slik som ved voldtekt til samleie. Frem til HR-2022-980-A var veiledende norm for voldtekt til samleie 150 000 kroner. Ved HR-2022-980-A ble veiledende norm endret til 2 G (grunnbeløpet) på domstidspunktet, jf. avsnitt 50, som fra 1. mai 2022 utgjør ca. 223 000 kroner. Økningen i den generelle normen ved voldtekt til samleie, bør medføre økning i oppreisningsbeløpet ved seksuell omgang med barn under 10 år og 14 år.»

- (13) Selv om det siterte gjelder erstatningsutmålingen, skjer det her en uheldig kobling til strafferetten. Lesere vil kunne få det inntrykk at den ansvarlige i realiteten tilskrives en straffbar handling.
- (14) Etter utvalgets syn innebærer lagmannsrettens domspremisser på denne bakgrunn en krenkelse av uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 og EMK artikkel 6.
- (15) Lagmannsrettens samlede begrunnelse er likevel tilstrekkelig til å vise at resultatet ville ha blitt det samme ved en eventuell ny behandling av spørsmålet om oppreisningserstatning. Krenkelsen av uskyldspresumsjonen repareres da ved at Høyesterett konstaterer den, jf. HR-2018-1909-A avsnitt 66.
- (16) Ankeutvalget finner enstemmig at det ikke er tilstrekkelig grunn til at saken blir fremmet for Høyesterett, jf. tvisteloven § 30-4. Anken tillates derfor ikke fremmet.

S L U T N I N G

1. Anken tillates ikke fremmet.
2. Lagmannsrettens domsgrunner for de sivile krav krenker Grunnloven § 96 andre ledd og EMK artikkel 6. Krenkelsen anses reparert ved denne beslutning.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)